

Riktlinjer och rutiner för ämnet svenska som andraspråk i gymnasieskolan

**MARKARYDS
KOMMUN**

Dokumentinformation

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställt	Beslutsinstans
Riktlinjer och rutiner för ämnet svenska som andraspråk i gymnasieskolan	Riktlinjer och rutiner	2023-04-05 §51	UKN
Dokumentansvarig	Diarienummer	Reviderad	Giltig till
Utvecklingssamordnare	2023/74	Nytt dokument	Tills vidare
Dokumentinformation	Syftet med dokumentet är att bidra till en ökad likvärdighet i sva-ämnet inom Markaryds kommun. Riktlinjerna och rutinerna utgör stöd till förvaltning, rektorer och lärare genom att tydliggöra lagstiftning och tillämpning, roller och ansvar samt arbetsgång för olika moment kopplat till sva-ämnet i gymnasieskolan		
Dokumentet gäller för	Gymnasieskolan		

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Markaryds kommuns intention	3
3 Vad säger gymnasieförordningen?	3
4 Vad är skillnaden mellan sva på grundskolan och sva på gymnasiet?	4
5 När och hur väljer eleverna svenskämne till gymnasiet?	5
5.1 Arbetsgång för val av svenskämne till gymnasiet	5
5.2 Vägleda elever i val av svenskämne till gymnasiet	5
6 Bedömning av behov	6
7 Vad innebär undervisning i svenska som andraspråk?	6
8 Hur ska undervisning i svenska som andraspråk organiseras?	6
9 Kan en elev byta från svenska till svenska som andraspråk?	7
9.1 Arbetsgång vid byte av svenskämne på gymnasiet	8
10 Vem gör vad - roller och ansvar	8
Markaryds kommuns ansvar	8
Rektor på gymnasieskolans ansvar	8
Lärares ansvar	9
11 Information och stödmaterial	9
12 Bedömnings- och kartläggningsmaterial	9

1 Inledning

I gymnasieskolan finns två likvärdiga svenskämnen, svenska och svenska som andraspråk (sva). Betyg i svenska och sva ger likvärdig behörighet för att söka in till högre utbildning.

Kursplanen i sva utgår från ett andraspråkperspektiv på språkinläring, vilket innebär att undervisningen i sva läggs upp på ett annat sätt än undervisningen i svenska. Sva är dock inte ett lättare ämne än svenska. Undervisningen ser olika ut i svenska resp. sva eftersom eleverna har olika behov.

2 Markaryds kommuns intention

Alla elever i Markaryds kommun som läser svenska som andraspråk erbjuds undervisning av lärare som är utbildade och behöriga i ämnet.

3 Vad säger gymnasieförordningen?

I gymnasieförordningen 4 kap 11§ står följande:

11 § En elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne i stället för svenska. Eleven får då läsa svenska som individuellt val.

Gymnasieförordningens skrivningar innebär att en elev i gymnasieskolan som har ett annat modersmål än svenska får välja att läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne i stället för svenska. Eleven har alltså rätt att välja svenska som andraspråk om eleven önskar det.

Det finns ingen definition av modersmål och det finns ingen vägledning i skolans författningar i hur väl utvecklat modersmål eleven ska ha för att falla inom målgruppen för svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne enligt bestämmelsen.

Det är rektor som får ta beslut (enligt Skollagen 2 kap 10§) om den enskilda eleven faller inom målgruppen för svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne. Faller eleven inom målgruppen, det vill säga har ett annat modersmål än svenska, så ska eleven kunna välja huruvida han eller hon ska läsa svenska eller sva på gymnasiet.

Notera att rätten gäller vid svenska som gymnasiegemensamt ämne. Om eleven läser kurser i svenska som programgemensamma, programfördjupnings- eller inriktningskurser, finns det ingen rätt att kunna läsa dessa kurser som svenska som andraspråk.¹

4 Vad är skillnaden mellan sva på grundskolan och sva på gymnasiet?

I grundskolan och i gymnasieskolan finns två olika svenskämnen, svenska och svenska som andraspråk (sva). För elever i grundskolan är det elevens behov som avgör vilket ämne eleven ska få undervisning i och det är rektor som fattar beslut om eleven ska få undervisning i sva i stället för i

¹ Nationellt centrum för svenska som andraspråk (2018) [Vilka elever ska läsa svenska som andraspråk på gymnasiet?](#)

svenska. På gymnasiet får elever som har ett annat modersmål än svenska själva välja om de vill läsa svenska eller sva som gymnasiegemensamt ämne. Om eleven väljer sva som gymnasiegemensamt ämne har eleven möjlighet att läsa svenska som individuellt val, om eleven önskar det. På gymnasiet kan elever alltså få undervisning i både svenska och sva, vilket inte är möjligt på grundskolan.

Det är större skillnader mellan kursplanerna i svenska och sva på gymnasiet jämfört med grundskolan. Att lära sig olika kommunikativa strategier ges stort utrymme i sva på gymnasiet, eftersom de är verktyg för lärande i alla ämnen och viktiga då man utvecklar ett andraspråk. För att se till att det finns tid för dessa delar arbetar man till exempel inte med svensk språkhistoria och nordiska språk i sva-undervisningen. [Här](#) kan du läsa mer om skillnaderna mellan svenska och sva på gymnasiet.

Det är viktigt att komma ihåg att ämnesplanen i sva för gymnasiet inte är framarbetad för målgruppen nyanlända elever som ska lära sig svenska som ett nytt språk, eftersom elever behöver godkända betyg i sva för åk 9 för att kunna läsa kurser på nationella program.²

5 När och hur väljer eleverna svenskämne till gymnasiet?

Elever i åk 9 ska från och med vårterminen 2023 göra valet av ämne (svenska eller sva) innan de kommer till gymnasiet.

5.1 Arbetsgång för val av svenskämne till gymnasiet

1. Kommunens sva-utvecklare träffar i december sve- och sva-lärare på kommunens högstadieskolor och gymnasieskolans introduktionsprogram för att inventera hur många elever som faller inom målgruppen *elever med annat modersmål än svenska* och hur sva-behovet ser ut bland dessa elever. Sva-utvecklaren ansvarar för att kalla till detta möte.
2. Berörda elever och deras vårdnadshavare kallas till ett informationsmöte i januari som leds av sva-utvecklaren. Studie- och yrkesvägledare deltar också. Sva-utvecklaren ansvarar för att kalla berörda och vid behov boka tolk.
3. Elever och vårdnadshavare som önskar ytterligare stöd och vägledning inför ämnesvalet erbjuds det av sva-utvecklaren.
4. Val av svenskämne meddelas studie- och yrkesvägledaren senast 15 februari. Uteblivet val innebär att eleven läser det ämne som undervisande lärare på högstadiet rekommenderar.
5. Studie- och yrkesvägledaren och sva-utvecklaren stämmer efter 15 februari av elevernas val och sva-utvecklaren ansvarar sedan för att en sammanställning av elevernas val och deras sva-behov når gymnasieskolans rektorer senast i slutet av februari.
6. Rektorer på gymnasiet ansvarar för att inventera sva-behovet hos de elever som söker från andra kommuner. Vid behov kan kommunens sva-utvecklare vara behjälplig.
7. Utifrån den samlade bilden av elevernas val ansvarar gymnasierektorerna för att föra en dialog med kommunens sva-utvecklare och berörda lärare på skolan om lämplig organisation av sva-undervisningen nästkommande läsår.

² Nationellt centrum för svenska som andraspråk (2020) [Vilka är skillnaderna mellan svenska och sva i Lgr11 och Gy11?](#)

5.2 Vägleda elever i val av svenskämne till gymnasiet

Elever och vårdnadshavare har rätt till information och vägledning i samband med valet av svenskämne till gymnasiet. Det är särskilt viktigt att elever och föräldrar förstår att svenska som andraspråk inte är ett lättare ämne än svenska. Undervisningen i svenska som andraspråk sker utifrån en andraspråkstälares perspektiv, vilket innebär att undervisningen är upplagd på ett annat sätt än undervisningen i svenska. Elever som inte har behov av sva-undervisning gynnas inte i sin språkutveckling av att följa ämnesplanen för sva.

Elever och vårdnadshavare ska rådask att välja det ämne som bäst gynnar elevens fortsatta språkutveckling. För att kunna avgöra detta behöver en behovsbedömning göras (se bedömning av behov nedan), vilket undervisande sve- och sva-lärare i åk 9 ansvarar för att göra. Kommunens sva-utvecklare kan vid behov konsulteras.

Observera att valet i slutändan alltid är elevens, men skolan är skyldig att informera elever och vårdnadshavare så att de kan göra välgrundade val. Kommunens sva-utvecklare kallar berörda elever och vårdnadshavare till ett informationsmöte i januari varje år inför valet.

6 Bedömning av behov

För att kunna vägleda elever i valet av ämne behöver man ta reda på om eleven har behov av sva-undervisning eller ej samt hur långt eleven har kommit i utvecklingen av sitt andraspråk. Det finns ingen reglering i styrdokumentet om hur behovsbedömningar ska göras, utan de ska bygga på en kvalitativ bedömning av elevens hela språk.

Underlag för bedömning kan samlas in genom undervisning, samtal eller observation. Bedömningsmaterial kan även samlas in genom den fortlöpande dokumentationen lärare gör i undervisningen. Att [kartlägga elevens olika språk](#) och i vilka situationer och sammanhang de olika språken används kan också vara viktig del av bedömningsunderlaget. Till lärarens hjälp att göra en språkutvecklingsanalys finns olika bedömningsstöd, där Skolverkets Bygga svenska rekommenderas att användas för kontinuerlig bedömning och dokumentation av elevernas språkutveckling. Markaryds kommun har ännu inte implementerat Bygga svenska och använder i väntan på det ett [förenklat bedömningsunderlag med tre språkutvecklingsnivåer](#), en slags komprimerad variant av Bygga svenska.

Bara för att en elev vid ett tillfälle har konstaterats ha behov av sva-undervisning innebär inte det att behovet kvarstår under hela skoltiden. En ny bedömning behöver göras varje läsår.

7 Vad innebär undervisning i svenska som andraspråk?

Elever läser antingen svenska eller sva som gymnasiegemensamt ämne. Det går inte att läsa en blandning av de båda ämnesplanerna. Att eleven får undervisning i sva innebär även att eleven deltar i nationella prov i sva samt att elevens kunskaper blir bedömda efter kunskapskraven i sva.

Det ska vara tydligt för elev, vårdnadshavare och lärare om eleven får undervisning i sva i stället för i svenska. Markaryds kommun har ett [informationshäfte](#) om svenska som andraspråk som skolan kan använda sig av. Mentor ansvarar för att lämna ut information till elev och vårdnadshavare om syftet med sva-undervisning och skillnader mellan svenskämnet och sva-ämnet.

Hur man organiserar undervisningen i sva varierar mellan olika skolor och det är rektor som ansvarar för skolans inre organisation. Sva-undervisning kan organiseras på olika sätt, t.ex. parallellagd svenska och sva-undervisning, separat sva-undervisning för nyanlända, tvålärarsystem med en svensklärare och en sva-lärare etc.³

8 Hur ska undervisning i svenska som andraspråk organiseras?

Det är inte närmare reglerat hur undervisningen i svenska som andraspråk ska organiseras eftersom det är rektor som beslutar över sin enhets inre organisation. Dock ska undervisningen, enligt läroplanen, anpassas till varje elevs förutsättningar och behov samt ta sin utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Enligt läroplanen ska läraren dessutom ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå samt organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling. Rektorn har därutöver ett särskilt ansvar för att undervisningen utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.

Hur man organiserar undervisningen i svenska som andraspråk hänger tätt samman med kompetens och tillgång till lärare i svenska som andraspråk. Elevernas ålder och nivå i svenska språket kan också avgöra hur rektor väljer att organisera undervisningen. Här är ett antal olika exempel:

- Undervisningen i svenska och sva är parallellagd i varje årskurs och bedrivs i olika undervisningsgrupper av olika lärare, en svensklärare och en sva-lärare.
- Undervisningen i svenska och sva sker i samma undervisningsgrupp av två lärare, en med behörighet i svenska och en med behörighet i svenska som andraspråk.
- Undervisningen i svenska och sva sker i samma undervisningsgrupp av en lärare med dubbel behörighet i svenska och svenska som andraspråk (eller av en svensklärare utan behörighet i sva).

Vid organisation av sva-undervisningen är det viktigt att ta hänsyn till att undervisningen blir svårare att genomföra ju större spridning man har i elevgruppen. Att ha alla sva-elever i samma undervisningsgrupp, det vill säga en spridning i språkutveckling från nybörjare till avancerad nivå, kan vara en lika stor utmaning som att ha svenska och sva i samma undervisningsgrupp.

Sva-organisationen behöver göras med utgångspunkt i elevernas behov och därför kommer sva-organisationen att se olika ut från läsår till läsår, eftersom elevernas behov varierar. Man kan ibland behöva göra speciallösningar för att tillgodose att alla elever får en undervisning som utmanar på rätt nivå. Det kan till exempel handla om att enstaka sva-elever på avancerad nivå får läsa i samma undervisningsgrupp som elever som läser svenska om de flesta andra sva-elever i den årskursen ligger på en klart lägre språkutvecklingsnivå i svenska. Beslut om sådana speciallösningar tas av rektor i dialog med behörig sva-lärare. Det är viktigt att diskussioner om organisation och behov av individlösningar i första hand sker mellan lärare och rektor, inte mellan elever och lärare.

Att undervisa elever som följer olika ämnesplaner i samma undervisningsgrupp ställer höga krav på läraren, som behöver förhålla sig till två ämnesplaner i planering, undervisning och bedömning. Hänsyn till detta behöver tas vid tjänstefördelning, t.ex. genom mer tid för för- och efterarbete.

³ Innehållet i kap 7 och 8 bygger på förarbeten från Anna Kaya, verksam vid Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet och Sollentuna kommun.

När utbildade och behöriga lärare i svenska som andraspråk saknas

När kompetens saknas behöver rektor prioritera, vilket kan innebära att sva-undervisning kan behöva genomföras av lärare som saknar utbildning och behörighet i sva. Frågor man då behöver ställa sig är vilka elever som är i störst behov och vilka lärare som har den bästa kompetensen utan att för den del ha formell utbildning och behörighet. Finns ingen utbildad sva-lärare att anställa är troligtvis en behörig och erfaren svensklärare ett bättre val än en utbildad person utan lärarbehörighet eller en lärare med behörighet i andra ämnen än svenska.

9 Kan en elev byta från svenska till svenska som andraspråk?

Ja, en elev kan ändra och under gymnasieutbildningen först läsa och få betyg i exempelvis svenska 1 och 2, och sedan byta till att läsa och få betyg i svenska som andraspråk 3 (eller tvärtom). Svenska och svenska som andraspråk är två olika ämnen, och det går att ha med båda ämnena i en gymnasieexamen.⁴

Eventuella byten mellan ämnen görs mellan årskurser, inte under pågående kurs.

9.1 Arbetsgång vid byte av svenskämne på gymnasiet

1. Rektor ansvar för att i januari varje år efterfråga omprövningar av elevers sva-behov så att vägledande samtal med elever kan hållas i god tid inför ev. byte av ämne till nästkommande hösttermin.
2. Om det visar sig finnas elever som kan vara i behov av att byta ämne (från sva till sve eller tvärtom) lyfts dessa elever först på ett ämneslagsmöte för att säkerställa att det finns samsyn kring behoven och vad som är det bästa att råda eleven till. Kommunens sva-utvecklare kan vid behov konsulteras.
3. På ämnesmötet bestäms vem som lyfter frågan om ev. omval med eleven. Observera att valet i slutändan alltid är elevens eget, men eleven och dess vårdnadshavare har rätt till information och vägledning i samband med valet. Kommunens [informationshäfte](#) kan användas som stöd i dialogen med elev och föräldrar. Sva-utvecklare kan också vid behov stötta upp.
4. Om eleven önskar byta ämne fylls en [omvalsblankett](#) i och lämnas till rektor senast i mars månad.
5. Om eleven själv lyfter frågan om ämnesbyte med undervisande lärare gäller samma arbetsgång som ovan, dvs. läraren i fråga konsulterar ämneslaget som tillsammans kommer överens om vad som är det bästa att råda eleven till. Eleven har dock alltid sista ordet och kan välja att gå emot lärarnas rekommendation.

⁴ Nationellt centrum för svenska som andraspråk (2018) [Vilka elever ska läsa svenska som andraspråk på gymnasiet?](#)

10 Vem gör vad - roller och ansvar

Markaryds kommuns ansvar

- UKF ansvarar för att inventera skolenheternas behov av och tillgång till lärare med behörighet i svenska som andraspråk.
- UKF ansvarar för att kontinuerligt föra en dialog med rektorena om behov och resurser gällande sva-undervisning.
- UKF ansvarar för att bidra till ett kontinuerligt utvecklingsarbete i sva-ämnet.
- UKF ansvarar för att vid behov bidra till kompetensförsörjningen i sva-ämnet.

Rektor på gymnasieskolans ansvar

- Rektor ansvarar för att elever med annat modersmål än svenska får läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne om eleven önskar det.
- Rektor ansvarar för att föra en dialog med kommunens sva-utvecklare och berörda lärare på skolan om lämplig organisation av sva-undervisningen utifrån elevernas behov.
- Rektor ansvarar för att inventera sva-behovet hos de elever som söker från andra kommuner. Vid behov kan kommunens sva-utvecklare vara behjälplig.
- Rektor ansvarar för att i januari varje år efterfråga omprövningar av elevers sva-behov så att vägledande samtal med elever kan hållas i god tid inför ev. byte av kurs till nästkommande hösttermin.
- Rektor ansvarar för att elevers språkutveckling och sva-behov finns med som perspektiv i forum där elevers utveckling diskuteras, t.ex. mitterminskonferens och elevhälsoteam.
- Rektor ansvarar för att informera UKF om behov av resurser och kompetens för att kunna anordna kvalitativ sva-undervisning på skolenheten.

Lärares ansvar

- Mentor ansvarar för att lämna ut information till elev och vårdnadshavare om syftet med sva och skillnader mellan svenskämnet och sva-ämnet.
- Den undervisande läraren i sv/sva ansvarar för att i januari varje läsår ta ställning till om elevens behov av undervisning i sva kvarstår och föra en dialog med rektor och andra berörda lärare om detta innan vägledande samtal med eleven förs.

11 Information och stödmaterial

- [Informationshäfte om sva till vårdnadshavare på gymnasiet](#)
- Svar på [vanliga frågor om svenska som andraspråk och lärande hos flerspråkiga barn och elever](#) inom de olika skolformerna
- [Skolverkets kommentarmaterial till ämnesplanen i svenska som andraspråk](#)
- [Skillnader i Gyl1 mellan Svenska och Svenska som andraspråk](#)

12 Bedömnings- och kartläggningsmaterial

- [Förenklat bedömningsstöd med tre språkutvecklingsnivåer](#) - en slags komprimerad variant av Bygga svenska
- [Bygga svenska](#)
- [Bedömningsstöd i svenska och svenska som andraspråk på gymnasial nivå](#) (din rektor kan ge dig tillgång till skyddat material i de ämnen du undervisar i)
- [Kartläggning av språkdomäner](#)